

23. Українка Леся. Лісова пісня // Українка Леся. Драматичні твори. – К. : Веселка, 1982. – С. 171–262.
24. Хищенко Т. І. Міфологічний колорит драми-феєрії «Лісова пісня» Лесі Українки : [Електронний ресурс] / Т. І. Хищенко. – Режим доступу : <http://www.sworld.com.ua/konfer41/237.pdf>.

УДК 821.161.2.09:027(477.82)

Євгенія Євтушок

Ушанування пам'яті Олени Пчілки Волинською державною обласною універсальною науковою бібліотекою імені Олени Пчілки

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Найвпливовішою особою в Косачів була Олена Пчілка – людина чітко визначеної позиції, вихователька талантів і громадян, берегиня домашнього вогнища. Вона виховала своїх шестеро дітей на аристократів духу й серед них – геніальну Лесю Українку, зробила все для того, щоб її діти вирости гідними громадянами своєї країни. Де б не проживала Олена Пчілка, скрізь вона вносила живий струмінь. Зокрема, діячка створила осередок літературного й театрального руху на Волині; організувала першу українську бібліотеку; поставила декілька спектаклів у Луцьку, а її дім у Колодяжному став своєрідними волинськими Афінами: тут збирався цвіт української інтелігенції. Упродовж життя залишалася Волинь у серці Ольги Петрівни найріднішим куточком. Цей край захопив полтавчанку і красою природи, і вдачею людей, їх мовою. Волинян вона називала «коханим людом».

Відповідно до Постанови Ради Міністрів Української РСР від 27 лютого 1991 року № 47 Волинській обласній універсальній науковій бібліотеці присвоєно ім'я письменниці, ученої, етнографа, фольклориста Олени Пчілки (Ольги Петрівни Косач). Цим урядовим документом підбито підсумок багатого на події етапу розвитку бібліотеки та визначено шлях її подальшого розвитку як просвітницького центру. Тому перед головною бібліотекою Волині стоять важливі завдання: ушанування пам'яті, популяризація життєвого та творчого доробку родини Косачів. Цю роботу заклад проводить упродовж багатьох років.

Головною подією 1999 року в діяльності Волинської державної обласної універсальної наукової бібліотеки імені Олени Пчілки стало відзначення 150-річчя від дня народження видатної поетеси, етнографа, громадської діячки Олени Пчілки, у рамках якого проведено низку заходів наукового, літературно-мистецького характеру, що привернули інтерес громадськості Волині та України. Зокрема, у співпраці з обласною організацією Національної спілки письменників України, Волинським краєзнавчим музеєм, Колодяжненським літературно-меморіальним музеєм Лесі Українки, Волинським обласним товариством краєзнавців проведено науково-практичну конференцію й видано науковий збірник, приурочені й цій даті. Подією стало проведення літературно-мистецького вечора «Із мого серця знову пісня полилась», який був органічною складовою частиною урочистостей 29–30 червня з нагоди 150-ї річниці від дня народження Олени Пчілки. Учасниками вечора були гості Волині: Євген Сверстюк – лауреат Державної премії України імені Тараса Шевченка, доктор філософських наук, голова Українського ПЕН-клубу, Ярема Гоян – директор видавництва «Веселка», поетеси зі Львова Євгенія Лещук, Галина Гордасевич, київські науковці Григорій Аврахов, Алла Диба, Лариса Мірошніченко, Григорій Чернихівський (Кременець), Анатолій Сваричевський (Хмельницький), Роман Горак (Львів) та ін. Під час літературного вечора в театрі ляльок в образі Олени Пчілки перед глядачами постала заслужена артистка України Людмила Дяченко. Тема вшанування видатної письменниці продовжена 4 жовтня – у день 69-х роковин смерті Олени Пчілки, коли відбулося відкриття куточка славетної землячки в бібліотеці, де зібрано матеріали, присвячені її життєвому й творчому шляху. Саме тоді започатковано щорічне відзначення її пам'яті в червні та жовтні. До формування експозиції доклала зусиль науковий працівник Волинського краєзнавчого музею, ветеран музейної справи, багатолітня дослідниця життєвого і творчого шляху Олени Пчілки Тетяна Андрєєва. Куточок Олени Пчілки – духовний осередок закладу, місцем, від якого розпочинаються екскурсії по бібліотеці для гостей міста.

У центрі куточок прикрашає подарований бібліотеці народним майстром Юрієм Савкою вишиваний портрет Олени Пчілки. Під ним напис: «Олена Пчілка (Ольга Петрівна Драгоманова-Косач)

(1849–1930). Українська письменниця, етнограф, фольклорист, перекладач, публіцист, редактор, видавець, громадський діяч, член-кореспондент Української академії наук з 1924 року, сестра М. П. Драгоманова, мати Лесі Українки». У вітринах куточка можна ознайомитися із сімейними світлинами родини Косачів, у т. ч. світлинами дітей: Михайла, Лариси, Ольги, Оксани, Миколи, Ізидори. Чільне місце займає фото М. П. Драгоманова, про якого Олена Пчілка писала: «... він так багато зробив і для мене особисто: коли б не він, все життя моє минуло б зовсім по-іншому, зійшло б на інший шлях». На виставці представлено фотознімки місць, де проживала або перебувала родина Косачів: міста Гадяча, де народилася Олена Пчілка й минули її дитячі роки, Новограда-Волинського, де прожила понад десять років після одруження з П. А. Косачем і де народилася Леся Українка; копія запису в метричній книзі Новоград-Волинської Соборної Преображенської церкви; будинок у Луцьку, у якому в 1890–1891 рр. проживала родина Косачів, «сірий» будинок у с. Колодяжному. Експонати ознайомлюють зі спогадами про дитинство й родовід Лесі Українки, Олену Пчілку та інших членів їхньої родини – Петра Одарченка, Ізидори Косач-Борисової, Тамари Скрипки, листи Івана Франка. Експозиція ознайомлює з творами письменниці, надрукованими за її життя, серед яких – збірка «Українським дітям» (переклад віршів Олени Пчілки), видана в Києві 1882 року, твори, розміщені в збірниках, альманахах, журналах. У вітрині – світлинні Михайла Драгоманова, Миколи Лисенка, Михайла Старицького, про яких Олена Пчілка писала: «Перший – це мій рідний брат, а другий та третій – мої друзі й товариші. Всі троє були люди одного часу, одного напрямку, одного громадського кола зі мною».

Серед матеріалів, представлених у куточку, привертають увагу книги для дітей «Золоті дні золотого дитячого віку...» «Сосонка», «Весняні квіти», «Твори Лесі Українки», видані 1918 року у видавництві «Друкар» (м. Київ), літературний альманах «Нова рада» 1908 року видання, присвячений пам'яті Михайла Старицького, одним із редакторів якого була Олена Пчілка. В альманасі опубліковано твори Лесі Українки: драматична поема «Вавилонський полон», поезія «Ніобея», драма «Блакитна троянда» й Олени Пчілки «Артишоки».

У родині Косачів цінували й збирали перлини українського фольклору та етнографії. В одній із вітрин представлений альбом «Українські узори», який підготувала й видала Олена Пчілка, «Український народний орнамент: Вишивки, тканини, писанки», зібрані та систематизовані Оленою Пчілкою (репринтне відтворення першого видання 1876 року), «Українські народні узори», зібрані Ольгою Косач-Кривинюк.

1991 року з ініціативи видавництва «Веселка» засновано літературну премію імені Олени Пчілки. Премією нагороджують авторів, художників, меценатів за книжки, які побачили світ у видавництві «Веселка». На нагороду можуть претендувати українські книжки для дітей, які сприяють національному відродженню та вихованню в дітей любові до України й лише ті видання, що вийшли впродовж попереднього календарного року й не були відзначені іншими літературними преміями. Видання на здобуття літературної премії імені Олени Пчілки висувають творчі спілки й товариства, педагогічні колективи, громадські організації, бібліотеки, редакції газет і журналів, творчі об'єднання видавництва «Веселка». У різні роки лауреатами премії Олени Пчілки ставали письменники Євген Сверстюк, Михайло Слабошпицький, Дмитро Білоус, Богдан Чайковський, художниця Вікторія Ковальчук та ін. На стендах представлено книги: Михайло Слабошпицький «Норвезький кіт у намисті», Антоніна Листопад «Біла молитва братика», «Україна, нене моя!», Ніна Куфко «Заяча крамничка», Микола Литвин «Струни золотії» та інші, удостоєні цієї премії.

Своєрідними етапами в пізнанні багатогранного життя родини Косачів є конференції. Чільне місце серед експонатів виставки займають збірники матеріалів конференцій, присвячених життю та діяльності Олени Пчілки, Лесі Українки та родини Косачів, а саме: науково-практичної конференції «Олена Пчілка і Волинь» (1999), «Минуле і сучасне Волині та Полісся. Розвиток бібліотечної справи в краї» (2005), «Олена Пчілка і родина Косачів в історії інтелектуальної еліти України та Волині» (2009), «Леся Українка і родина Косачів в контексті української та світової культури» (2006, 2011), «Олена Пчілка, Леся Українка і родина Косачів в історії української та світової культури» (2014), «Минуле і сучасне Волині та Полісся. Бібліотеки – осередки культури, освіти, науки: шлях довжиною у 75 років» (2015).

Колектив бібліотеки – хранитель пам'яті про берегиню роду Косачів. Уже стало доброю традицією у Волинській ДОУНБ імені Олени Пчілки вшановувати пам'ять відомої української письменниці та громадської діячки Олени Пчілки в дні її народження та смерті. На літературні години запрошували членів Національної спілки письменників України Н. Горик, В. Гей, Н. Граніч, Н. Гуменюк, П. Мах, Й. Струцюк, В. Штинько, І. Чернецький, директор Колодяженського літературно-меморіального музею Лесі Українки В. Комзюк, фольклорист, дослідник діяльності родини Косачів

О. Ошуркевич, голова Рівненського обласного товариства краєзнавців І. Пашук. Кожен із заходів висвітлював різні аспекти життєвого та творчого доробку родини Косачів. Надовго запам'яталися присутнім: «Не зміряти повік нам живий любові дар», «Вітрила її долі», «Героям-борцям у кінці історія з лаврів сплітає вінці», «Волинь незабутня» Олени Пчілки, «З братами словом поділюсь», «Перша українська поетеса», «Назвалась Пчілкою й трудилась, мов бджола», «Олена Пчілка: барви особистості та феномен духу», «Діти – се наш дорогий скарб, се – наша надія, се – молода Україна», «В дітей мені хотілося перелити свою душу...», «Колодяжне в житті Олени Пчілки», «Героям-борцям у кінці історія з лаврів сплітає вінці», «Жінка з роду Косачів» (до 125-річчя від дня народження Ольги Косач-Кривинюк). Привернула увагу користувачів презентація книги члена Національної спілки письменників України С. Скоклюка, автора роману-есе «Олена Пчілка». Відбулися бібліотечно-краєзнавчі читання «Олена Пчілка – горда жіноча душа». Для користувачів бібліотеки у відділі краєзнавчої роботи функціонує постійна виставка «Леся Українка і родина Косачів в українському і світовому часопросторі», яка складається з двох розділів: «Велика дочка України», «Славний рід Косачів».

29 червня 2011 року перед приміщенням бібліотеки з нагоди 162-річниці від дня народження урочисто відкрито бронзове погруддя письменниці, етнографа, фольклориста, матері Лесі Українки – Олени Пчілки. Його автор – заслужений скульптор України М. Обезюк. Почесну місію відкриття пам'ятника виконали голова ОДА Б.Клімчук, голова обласної ради В. Войтович, перший заступник луцького міського голови С. Кравчук, адже спорудження погруддя відбулося винятково за благодійні кошти. Серед меценатів – бізнесмен Василь Токарський, благодійний фонд «Рідна Волинь», депутати Луцької міської ради, «Луцьксантехмонтаж № 536», товариство «Холмщина», обласна дирекція ПАТ «ПриватБанк» та ін. Замовником спорудження було Волинське відділення УБА.4 жовтня, у день смерті письменниці та громадської діячки Олени Пчілки відбулося освячення пам'ятника. Панахиду відслужили священники Святотроїцького кафедрального собору Волинської єпархії УПЦ КП. Ушанувати пам'ять Олени Пчілки прийшли представники влади, культурні діячі міста та області. До дня пам'яті видатної жінки в бібліотеці було відкрито виставку родини художників Дацюків, які представили роботи, об'єднані темою «Славетна мама, видатна донька».

Висновок. Діяльність бібліотеки з ушануван пам'яті відомої письменниці та громадської діячки Олени Пчілки, усієї високоінтелектуальної родини Косачів особливо важлива сьогодні, коли в нелегкій борні за утвердження державності ми знову й знову надихаємося невгасимим світлом національної ідеї, що її виплекали минулі покоління.

Джерела та література

1. Андреева Т. Олена Пчілка. Сторінки життя і творчості : на основі матеріалів Волинського краєзнавчого музею та Колодяжненського літературно-меморіального музею Лесі Українки / Т. Андреева // Олена Пчілка і Волинь: до 150-річчя від дня народження Олени Пчілки та 50-річчя Колодяжненського літературно-меморіального музею Лесі Українки : матеріали Наук.-практ. конф., 29–30 черв. 1999 р. – Луцьк : [б. в.], 1999. – С. 10–12.
2. Блащук К. З історії Волинської обласної універсальної наукової бібліотеки імені Олени Пчілки / К. Блащук // Олена Пчілка і Волинь: до 150-річчя з дня народження Олени Пчілки та 50-річчя Колодяжненського літературно-меморіального музею Лесі Українки : матеріали Наук.-практ. конф., 29–30 черв. 1999 р. – Луцьк : [б. в.], 1999. – С. 53–55.
3. Євтушок Є. Соціокультурна діяльність бібліотек Волинської області з вшанування пам'яті родини Косачів / Є. Євтушок // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Олена Пчілка і родина Косачів в історії інтелектуальної еліти України та Волині : матеріали XXXIII Всеукр. іст.-краєзн. конф., присвяч. 160-річчю від дня народж. Олени Пчілки та 60-річчю з часу створення Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки : наук. зб. – Луцьк : [б. в.], 2009. – Вип. 33. – С. 191–193.
4. Стасюк Л. Волинська обласна універсальна наукова бібліотека і увічнення пам'яті Олени Пчілки / Л. Стасюк // Леся Українка і родина Косачів в контексті української та світової культури : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф., 24–25 лют. 2001 р., с. Колодяжне. – Луцьк : [б. в.], 2001. – С. 135–136.
5. Стасюк Л. Головна бібліотека Волинського краю / Л. Стасюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Бібліотеки – осередки культури, освіти, науки: шлях довжиною у 75 років : матеріали LIV Волин. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 75-річчю від дня заснування Волинської ДЮУНБ імені Олени Пчілки, 28 трав. 2015 р., м. Луцьк / відп. за вип. А. М. Силук, Л. А. Стасюк. – Луцьк : [б. в.], 2015. – Вип. 54. – С. 45–47.
6. Стасюк Л. Краєни шану віддали : [про відкриття погруддя Олени Пчілки] / Л. Стасюк // Жінка. – 2012. – № 2. – С. 32 ; світлина.